DELEGAT MINISTRA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO DO SPRAW OCHRONY PRZYRODY
(KRAKÓW, LUBICZ 46)

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJNY

Za trzeci kwartał 1931 roku
(wydany 10 października 1931 r.)

A. USTAWY, ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

a) Ustawy.

1. Umowa między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką o rybołówstwie i ochronie ryb na wodach granicznych i na wodach ich zlewisk, podpisana w Katowicach dn. 18 lutego 1928 r.

Zupełny tekst tej umowy, o ratyfikacji której podaliśmy wiadomość w Biuletynie za kwartał 2-gi b. r., został ogłoszony w Dzienniku Ustaw R. P. z dn. 29 lipca b. r., Nr. 64.

Art. 1 określa co w rozumieniu niniejszej umowy uważa się za wody graniczne. (Wody te obejmują całe górne dorzecze Dunajca i Popradu, także powyżej odcinków ściśle granicznych).

Art. 2 i 3 określają narzędzia, sposoby i czas połowu ryb w ciągu doby na wodach granicznych.

Art. 4 określa warunki połowu łososia.

Art. 5 określa warunki przemysłowego użytkowania wód granicznych, ze względu na ochronę rybostanu.

Art. 6 określa czas ochronny dla łososia, pstrąga, lipienia, świnki, brzany i raka.

Art. 7 podaje minimalną miarę dla połowu tych samych gatunków.

Art. 8 nakłada na właścicieli lub dzierżawców rybołówstwa obowiązek zarybiania wód granicznych.

b) Rozporządzenia.

1. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa z dn. 23 czerwca 1931 r. o wprowadzeniu czasu ochronnego dla rysi.

Na podstawie art. 51 ust. 2 pkt. e) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem (Dz. U. R. P. Nr. 110) Minister Rolnictwa ustanowił czas ochronny dla rysia od 15 stycznia do 15 grudnia.

2. Rozporządzenie Ministerstwa Rolnictwa w sprawie ochrony borsuka.

Ministerstwo Rolnictwa wyznaczyło rozporządzeniem z dn. 25. VIII. 31, Nr. 3113—Z., dla borsuka «rygorystyczny czas ochronny, zezwalając polować nań tylko w grudniu, t. j. w czasie, kiedy gleba jest silnie zmarznięta».

c) Zarządzenia o lasach ochronnych.

1. Rezerwat cisowy w Jasienicy Rosielnej.

Lwowski Urząd Wojewódzki pismem z dn. 20 lipca b. r., L/RL 2345 ex 1931 uznał za las ochronny część lasu, będącego własnością p. St. Wysockiego, położoną w gminach katastr. Orzechówka i Zabłotnica Polska, majątku Jasienica Rosielna (powiat brzozowski). W lesie tym, o powierzchni 160.96 ha, występuje obficie cis w formie starych drzew, dochodzących 130 lat wieku i 27 cm grubości.

d) Inne zarządzenia i okólniki.

1. Okólnik Ministra Robót Publicznych w sprawie współdziałania referentów turystyki w akcji ochrony przyrody.

Ministerstwo Robót Publicznych wydało w dn. 7 lipca b. r. okólnik, polecający referentom turystyki jak najściślejszą współpracę na terenie poszczególnych województw z akcją ochrony przyrody, na podstawie wskazówek i zaleceń Państwowej Rady Ochrony Przyrody, względnie poszczególnych komitetów P. R. O. P.

2. Komunikat Zakładu Doświadczalnego Lasów Państwowych (Warszawa, ulica Reja 5).

Na rozesłane kwestjonarjusze w sprawie zabytków i osobliwości przyrody prawie wszystkie nadleśnictwa nadesłały już odpowiedzi. Dały one bogaty i cenny materjał, za który Zakład serdecznie dziękuje Autorom. Rozumiejąc jednak, że stosunkowo krótki termin oraz okoliczności pracy nie dozwoliły wielu nadleśnictwom na tak wyczerpujące i dokładne przedstawienie sprawy, jakby to sobie odnośni Panowie

Nadleśniczowie wyobrażali, prosi Zakład — niezależnie od korespondencji, jaka będzie prowadzona w trakcie opracowywania tych materjałów — o łaskawe uzupełnianie nadesłanych kwestjonarjuszy.

2. Ochrona głazów narzutowych

Okólnik Starosty powiatowego w Mołodecznie z dn. 24 czerwca b. r. poleca Urzędom gminnym powiatu mołodeczańskiego inwentaryzację głazów narzutowych o obwodzie większym niż 4 m.

3. Ochrona alei topolowej na drodze Czerwińsk-Wyszogród.

Zarząd drogowy w Płocku zarządził ochronę powyższej alei, z której ma być wyciętych tylko 9 drzew, zagrażających bezpieczeństwu publicznemu.

B. REZERWATY I OCHRONA GATUNKOWA.

1. Sprawa wielkopolskiego parku natury w Ludwikowie pod Poznaniem była w początku sierpnia rozpatrywana przez specjalną komisję, w skład której wchodzili przedstawiciele Ministerstwa Rolnictwa, Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu i Rady Miejskiej w Poznaniu, oraz prof. A. Wodziczko w imieniu Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Po zwiedzeniu terenu komisja doszła do zgodnych wniosków o konieczności uznania za lasy ochronne terenów leśnych, położonych nad jeziorami w Ludwikowie i nad Wartą w Puszczykowie.

2. Rezerwat leśny w Piwnicach pod Toruniem był w ostatnich dniach lipca b. r. przedmiotem studjów ze strony specjalnej wycieczki, która na zaproszenie Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu szczegółowo zwiedziła teren rezerwatu. Wynikiem studjów w terenie i konferencyj, odbytych w Dyrekcji L. P. w Toruniu, są wnioski, by rezerwat ten, mimo zarażenia starych sosen przez pasorzytnego grzyba, utrzymać nadal w dotychczasowym stanie, a nawet rozszerzyć go na cały obszar starodrzewiu sosnowo-dębowego.

3. Ochrona starego wiązu w Makowie Podhalańskim. Urząd Wojewódzki krakowski, pismem z dn. 12. VIII. 31, L. Ak. 281/31, uznał za zabytek wiąz, znajdujący się w Makowie Podhalańskim, a mierzący przeszło 8 m obwodu.

4. Nowe siedlisko bobrów na Polesiu.

W czerwcu b. r. stwierdzono osiedlenie się 2 bobrów na rzece Jasiołdzie, w sąsiedztwie majątku Weleśnica, gm. Porzecze, pow. piński. Właścicielami gruntów, leżących obok nowego stanowiska bobrów, są pp. Twardowscy w Weleśnicy.

5. Zniszczenie zabytkowej sosny.

W pierwszej połowie czerwca b. r. została ścięta i sprzedana na opał stara sosna, mierząca 1.30 m średnicy, znajdująca się we wsi Lipki, pow. sokołowskiego, pomimo tego, iż Konserwator Generalny wydał zarządzenie co do ochrony tego drzewa i wpisania go do inwentarza zabytków.

6. Wycięcie starych drzew w Kolbuszowej. W centrum miasta Kolbuszowej znajdowała się grupa pięknych, starych drzew, w skład której wchodziły wiązy, topole, lipy, brzozy, klony, jesiony i akacje. Drzewa te, stanowiące pozostałość z dawnego parku, miały znaczenie zabytkowe z powodu swego wieku, oraz zdrowotne dla mieszkańców miasta, pozbawionego zieleni, i z tych względów podlegały ochronie. Mimo to właściciel wyciął wszystkie okazy. Obecnie Starosta powiatowy kolbuszowski wydał tymczasowy zakaz dalszego wycinania starych drzew w Kolbuszowej, znajdujących się jeszcze koło gimnazjum.

7. Zagrożony rezerwat cisowy w Jasieniu. W Jasieniu pod Radomskiem znajduje się wielkie skupienie drzew cisowych, znajdujące się od r. 1921 pod opieką Ministerstwa Rolnictwa. Obecnie wskutek zamierzonej parcelacji obszaru leśnego w Jasieniu, komisarz ziemski zarezerwował odpowiednią działkę dla ewentualnego zakupienia jej na cele rezerwatu przyrodniczego. Nadto Delegat Ministra W. R. i O. P. poczynił kroki celem komisyjnego zbadania obecnego stanu rozmieszczenia cisa w Jasieniu oraz ewentualnego wstrzymania parcelacji lasów w Jasieniu.

8. Rezerwat «miasto skamieniałe» pod Ciężkowicami.

Sprawa zachowania w stanie pierwotnym charakterystycznych skałek piaskowcowych, położonych w okolicy miasta Ciężkowice, które dla swych niezwykłych kształtów noszą nazwę skamieniałego miasta, sięga roku 1926. Wówczas już Państwowa Rada Ochrony Przyrody otrzymała wiadomość o niszczeniu skałek przez eksploatację kamienia. Wobec braku podstaw prawnych do wydania obowiązujących zarządzeń ochronnych, Państwowa Rada Ochrony Przyrody zwróciła się wtedy do Urzędu Miejskiego Ciężkowice i paru osobistości wpływowych z przedstawieniem zabytkowego charakteru skałek. Interwencja ta okazała się jednak mało skuteczną. Dopiero obecnie, opierając się na rozporządzeniach Prezydenta R. P. o opiece nad zabytkami i o prawie budowlanem, oraz po przeprowadzeniu za pośrednictwem Prezydjum Oddziału Tarnowskiego Polskiego Tow. Krajoznawczego dokładnych dochodzień na miejscu, Delegat Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody zwrócił się do Urzędu Wojewódzkiego krakowskiego z wnioskiem o uznanie «miasta skamieniałego» pod Ciężkowicami za zabytek.

9. Nielegalny handel chronionemi gatunkami ptaków. Firma W. Dymsza w Dą-

browie pod Grodnem oferowała na sprzedaż szereg spreparowanych okazów zwierząt, między niemi także chronione gatunki ptaków, np. czarnego bociana. Starosta powiatowy sokolski wdrożył w tej sprawie dochodzenia.

10. Tereny ochronne w Częstochowie. Tymczasowy Zarząd Częstochowy wystąpił do Wojewody kieleckiego z wnioskiem o utworzenie na terenie miasta 5 obszarów chronionych, ze względu na ich wartość krajobrazową.

11. Stan żubrów w puszczy Białowieskiej. Zwierzostan żubrów na terenie puszczy wyraża się w tej chwili cyfrą 11 sztuk, a mianowicie: 5 sztuk przywiezionych w r. 1929, oraz przypłód od nich — 3 sztuki młodych, a w tej liczbie 1 byczek urodzony w listopadzie 1930 r., 1 jałóweczka urodzona w dniu 4 czerwca r. b., 1 jałóweczka (czystej krwi) urodzona w dniu 26 lipca r. b., 1 byczek urodzony w pierwszych dniach września r. b. i 2 sztuki (byk i krowa) sprowadzone z Poznania w dniu 28 czerwca bieżącego roku.

C. Z DZIAŁALNOŚCI P. R. O. P.

1. Nowe delgatury P. R. O. P. W dniu 16 września b. r. mianowany został delegatem Państwowej Rady Ochrony Przyrody na powiat sarneński ksiądz Franciszek Topolnicki, proboszcz w Tomaszgrodzie na Wołyniu.

2. Konferencja w sprawie organizacji Parku Narodowego w Pieninach. Z inicjatywy Zakładu Doświadczalnego Lasów Państwowych odbyła się w dniu 3 sierpnia b. r. w Krościenku nad Dunajcem konferencja, której celem było rozważenie podstaw organizacji Parku Narodowego w Pieninach. Wyniki konferencji spisane zostały w postaci obszernego protokołu, który będzie podstawą do dalszej pracy organów Ministerstwa Rolnictwa nad tem zagadnieniem.

3. Zebranie informacyjne w sprawie ochrony przyrody na Podhalu. Urząd Wojewódzki w Krakowie zwołał w dniu 7 września b. r. do Zakopanego zebranie informacyjne zainteresowanych urzędów i instytucyj celem omówienia zagadnień z dziedziny ochrony sztuki ludowej i przyrody na Podhalu. Zebranie, któremu przewodniczył konserwator wojewódzki inż. B. Treter, stanęło na stanowisku konieczności ochrony przyrody i uznania Podhala za rejon, podlegający ochronie krajobrazu.

4. Konferencja w sprawie ochrony łososia odbyła się dnia 16 września b. r. w Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie pod przewodnictwem p. Wicewojewody z udziałem delegatów zainteresowanych urzędów i towarzystw. Państwową Radę Ochrony Przyrody zastępował jej przewodniczący oraz prof. dr. Michał Siedlecki.

5. Ochrona przyrody a harcerstwo. Nawiązany już dawniej kontakt Państwowej Rady Ochrony Przyrody z kołami harcerskiemi młodzieży żeńskiej i męskiej doprowadził obecnie do ustalenia sposobu informowania tych kół o postępach ochrony przyrody w Polsce i o zadaniach, jakie na tem polu może wykonać polskie harcerstwo.

6. Wykłady o ochronie przyrody. Prof. dr. Adam Wodziczko wykładać będzie na Uniwersytecie w Poznaniu w I i II trymestrze roku akademickiego 1931/32 1 godzinę tygodniowo: «Ochrona roślin jako zagadnienie ochrony przyrody». Dr. Jan Sokołowski z Rawicza wykładać będzie na tymże Uniwersytecie w I, II i III trymestrze 1 godzinę tygodniowo: «Ochrona ptaków». W Krakowie wykładać będzie w III-cim trymestrze «O ochronie przyrody» Prof. dr. W. Szafer.

D. MIĘDZYNARODOWE AKCJE.

1. Międzynarodowy Kongres Ochrony Przyrody w Paryżu w dniach od 30 czerwca do 4 lipca 1931 r. Skład delegacji polskiej i tytuły przygotowanych na Kongres referatów podaliśmy w poprzednim numerze Biuletynu (z 10 lipca 1931).

W ciągu posiedzeń Kongresu, bądź plenarnych, bądź na posiedzeniach poszczególnych sekcyj poruszono wiele spraw, dotyczących ochrony przyrody zarówno w Europie, jak i w krajach egzotycznych. Przytaczamy najważniejsze:

Ochroną ryb zajmował się prof. Siedlecki, który przedstawił rezolucję, domagającą się międzynarodowych zarządzeń w sprawie ochrony jesiotra, łososia i troci, oraz płastug. Nadto prof. Gruvel mówił o ochronie ryb w koloniach.

Z innych spraw, które w Polsce mogą wzbudzić szczególne zainteresowanie, wspomnieć należy o francuskim rezerwacie «Camargue», położonym u ujścia Rodanu, który żywi ostatnie bobry w Europie zachodniej, a którego byt jest zagrożony projektem osuszenia przez koła przemysłowe i rolnicze. Dalej omawianą była sprawa ochrony żubra, przyczem delegat Polski miał sposobność przedstawić stan hodowli żubrów w Białowieży. Żywą dyskusję wywołała sprawa ochrony ptaków i ewentualnej rewizji konwencji międzynarodowej, zawartej w roku 1902. Sprawy parków natury i ochrony krajobrazu dały znowu możność Delegacji Polskiej przedstawienia prac polskich w danym zakresie, a w następ-

stwie Kongres przyjął specjalną rezolucję, domagającą się ochrony przyrody nieożywionej i krajobrazu.

Na przedostatniem posiedzeniu Kongresu, na którem przewodniczącym był prof. Siedlecki, omawianą była sprawa stałej międzynarodowej organizacji ochrony przyrody. Sprawa ta była poruszona po raz pierwszy przez delegację polską przed 6-ciu laty na posiedzeniu Unji Biologicznej w Genewie i przechodziła od tego czasu bardzo zmienne koleje. Obecnie, po obszernej i bardzo żywej dyskusji przyjęto wniosek, ułożony przez prof. Siedleckiego wspólnie z delegatem Belgji, p. van Tienhoven, zmierzający do stworzenia organizacji istotnie międzynarodowej z istniejącego już Biura w Brukseli (Office International pour la Protection de la Nature).

2. Posiedzenie Unji Biologicznej (Union Internationale des Sciences Biologiques) odbyło się w b. r. w Brukseli w dn. od 13—15 lipca. Polskę reprezentowali na niem prof. M. Siedlecki i prof. E. Godlewski. Z pomiędzy licznych spraw, omawianych na posiedzeniach Unji, wielkie znaczenie dla ochrony przyrody miał wniosek, postawiony przez delegację polską, dotyczący utworzenia międzynarodowej organizacji ochrony przyrody. Wniosek ten został jednomyślnie przyjęty.

3. Międzynarodowy Związek Łowiecki (Conseil International de la Chasse) na swej II sesji w dniu 1 czerwca b. r. powziął szereg rezolucyj doniosłych dla spraw ochrony przyrody. Przytaczamy poniżej w skróceniu najważniejsze z nich. 1. Ochrona ptactwa. Polowanie na ptaki przelotne winno być dozwolone wyłącznie bronią palną z wykluczeniem sideł, klatek, lepu i t. p. — Polowanie winno ustać z chwilą rozpoczęcia gnieżdżenia się ptaków. — M. Z. Ł. zwraca się do wszystkich państw, żeby przystąpiły do międzynarodowej konwencji ochrony ptaków z r. 1902, lub przynajmniej wprowadziły odnośne przepisy we własnych ustawach. — Okręty, opalane ciężkiemi olejami, winny zaprowadzić urządzenia, zużywające pozostałości tych olejów, żeby nie zatruwać niemi wód, szczególnie przybrzeżnych. — Polowania na ptaki z łodzi motorowych i z latawców winny być zabronione. — 2. Zachowanie rzadkich gatunków. Państwa winny wydać dokładne przepisy, regulujące polowanie na rzadkie gatunki zwierząt i czuwać nad ich ścisłem przestrzeganiem. — 3. Parki i rezerwaty. We wszystkich państwach winny być utworzone parki lub rezerwaty, w których wszelkie polowanie byłoby wykluczone. Ilość istniejących parków jest niedostateczna. — 4. Uregulowanie polowań w krajach ościennych. Polowanie na wszystkie gatunki zwierząt winno być uregulowane międzynarodowo, przy uwzględnieniu stosunków przyrodniczych i gospodarczych.

4. Naczelny dyrektor ogrodu zoologicznego w Nowym Yorku, dr. Blair, przybył do Europy z ramienia Towarzystwa Zoologicznego w Nowym Yorku, celem zbadania sprawy hodowli żubra. Po odwiedzeniu Anglji, Szwecji, Holandji i Niemiec, przybył w pierwszych dniach września do Poznania, skąd udał się do Warszawy, Białowieży i Pszczyny, poczem odjechał na Węgry.

E. Z NOWEJ LITERATURY.

1. Marjan Koczwara: *Barania Góra jako Rezerwat Przyrodniczy.* 46 rycin i mapka. Wydawnictwo Muzeum Śląskiego w Katowicach. Dział III. Nr. 4. Katowice 1931. Praca składa się z 3 części: wstępu, przeglądu flory i fauny i projektu rezerwatu.

2. *Pamiątka V Kongresu Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Żubra odbytego w Poznaniu w czasie od 1 do 3 września 1929 roku podczas Powszechnej Wystawy Krajowej.* Broszura zawiera szereg fotografij żubrów z Białowieży i Pszczyny i reprodukcje rysunków z obrazów z XVI—XIX wieku.

3. *Sprawozdanie z Walnego Zebrania Polskiego Oddziału Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Żubra.* Poznań 1931.

4. Włodzimierz Kulmatycki: *O wzroście głowacicy w Czeremoszu.* Odb. z Rolnika, nr. 20, 1931. Jest to krótki biologiczny szkic, poświęcony temu interesującemu gatunkowi, który w wodach czarnomorskich zajmuje miejsce łososi.

5. *Conférence Internationale des Sociétés de Tourisme Alpin. Zakopane.* (Pologne), 5—7 Août 1930. Compte-Rendu, Protocole, Rapports, Résolutions. Kraków 1931. Nakładem Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego.

6. A. Czudek: *Głuszec (Tetrao urogallus urogallus L.) w lasach śląskich.* Broszura ta ukazała się jako nr. 5-ty w dziale III Wydawnictw Muzeum Śląskiego w Katowicach. Obszerną recenzję o tej pracy zamieścił dr. J. Domaniewski w «Łowcu Polskim», nr. 35 z dnia 29. VIII. 1931 r.

7. *Third Bulletin of the International Committee for Bird Preservation, compiled by T. Gilbert Pearson, chairman.* (National Association of Audubon Societies, 1775 Broadway New York City, 1931) zawiera m. i. artykuł dr. Jana Sokołowskiego p. t. «Bird Protection in Poland».

Prof. Dr. Władysław Szafer,

Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do spraw ochrony przyrody.